

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПНУ**

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Національний університет
«Львівська політехніка»**

**Інститут права, психології та інноваційної освіти,
кафедра педагогіки та інноваційної освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 листопада 2023 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 3 листопада 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Фенцик О.М. (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2023. – 306 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол №9 від «23» листопада 2023 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – д. пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фізеші О.Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Атрощенко Т.О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Бобирева О.С. – доктор філософії з педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет

Добош Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенцик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ангеліна Герич, Марія Кузьма-Качур</i> ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ	10
<i>Іван Кушнір</i> ПЕРЕДВИЩА ФАХОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН	12
<i>Марина Ледок</i> ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	17
<i>Жанна Макара</i> РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ	22
<i>Антоніна Микуліна</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	26
<i>Sofiya Chovriy, Nikoletta Popovych,</i> THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE	30
РОЗДІЛ 2	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Дмитро Грегірчак</i> «АСОЦІАТИВНИЙ КУЩ» ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Тетяна Гичка, Надія Брижак</i> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Анжеліна Пугач</i> МЕДІАОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	40
<i>Мирослава Томинець, Маріанна Горват</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
<i>Михайло Яцура</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

Список використаних джерел

1. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В.О. Моляко // Психологічна газета. – 2005. – №6. – С.4-5.
2. Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей / Н.І. Черепковська // Обдарована дитина. – 2006. – №1. – С.18-21.
3. Чорна Л.Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей / Л.Г. Чорна // Психологічна газета. – 2011. – №2.– С.42-46.

Sofiya Chovriy,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Theory and Methodology of Primary Education,
Mukachevo State University

Nikoletta Popovych,

Program Subject Area “Primary Education”,
Student of the Second level of higher education (master level),
Mukachevo State University

THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE

An important place in the scientific discourse is the question of what competencies a specialist should possess in order to meet the requirements of time and society. The modern economy sets completely new requirements not actually for the fulfillment of set goals, but for how tasks are performed, how quickly a person orients and adapts to the changing conditions of today. One must possess a whole range of personal, psychophysiological, moral-aesthetic, volitional, emotional qualities necessary for the successful development of one’s own potential, be aware of the understanding of the direction vector of one’s own cognitive activity, effective cooperation and communication, form critical thinking, interdisciplinary and the ability to predict the consequences of one’s actions. That is, a person must possess key competencies that are necessary in modern realities. Cultural competence is identified as one of the key ones.

Dr. Madeleine M. Leininger proposed the anthropological concept culture in nursing in her book “Nursing and Anthropology: Two Worlds to Blend” and described culturally appropriate care for patients, which contributed to the emergence of the concept of culturally competent care [5, p. 269]. The term “cultural competence” was

first mentioned in the work of Terry L. Cross and her colleagues in 1989, “Towards a Culturally Competent System of Care”, where cultural competence is defined as: “a set of congruent behaviors, attitudes, and policies that come together in a system, agency, or among professionals and enables that system, agency, or those professionals to work effectively in cross-cultural situations” [6, p. 7]. For a long time, the phenomenon of cultural competence extended not only to people, but also to organizations and was understood as a system of values and principles, a level of skills and knowledge that enable the company to cooperate with people of different ethnic or racial affiliations.

In the modern interdisciplinary scientific discourse, cultural competence is equated with the level of human adaptability to the cultural, communication, technogenic environment; the ability to navigate the information flow and feel comfortable in a multicultural globalized world. In pedagogical works, we find the interpretation of cultural competence as an individual’s ability to intellectually and mentally grow through constant, continuous learning of new things and studying the cultural heritage of predecessors, their wisdom and cultural values, as well as the presence of communication skills and interaction with people belonging to different cultures.

The State Standard of Primary Education (2018) does not define cultural competence. At the same time, it is stated that this competence involves the involvement of students in various types of artistic creativity (visual, musical and other types of arts) by revealing and developing natural abilities, creative expression of personality [1].

In the “New Ukrainian School” Concept, “awareness and self-expression in the field of culture” is defined as one of the key components for life, which is interpreted as “the ability to understand works of art, to form one’s own artistic tastes, to independently express ideas, experiences and feelings with the help of art; implies a deep understanding of one’s own national identity as the basis of an open attitude and respect for the diversity of cultural expression of others” [4, p. 12].

Scientists (O. Lobova, A. Sbruieva, M. Boychenko) consider the cultural competence of students “as an integrated personal formation that combines knowledge,

views, values, abilities and skills in the field of national and world culture, the ability to perceive, at an accessible level to analyze and evaluate cultural phenomena, practically apply the acquired experience of cultural activities in life” [3, p. 269].

It should be noted that the State Standard of Primary Education defines the educational fields mastered by primary school students in the educational process. The document also states that “the competence potential of each educational field ensures the formation of all key competences” [1]. The Concept of the New Ukrainian School states that “all competencies are equally important and interconnected. Children acquire each of them while studying various subjects at all stages of education” [4, p. 12]. That is, each educational field enables the formation of various key competencies.

So, cultural competence is formed during the mastering of the artistic educational field, as well as during the study of other educational fields. And vice versa – the art education sector makes it possible to form cultural and other competences. Note that cultural competence as a core for the art education field is integral to other key competences.

References

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 р. № 688) (State Standard of Primary Education: approved. by Resolution No. 87 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 (in the editorship of Resolution No. 688 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 24, 2019)). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (accessed: 18.10.2023).
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р (The Concept of implementation of state policy in the field of general secondary education reform “New Ukrainian School” for the period until 2029: approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 14, 2016 No. 988-r). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (accessed: 18.10.2023).
3. Лобова О., Сбруєва А., Бойченко М. Формування культурної компетентності школярів у процесі мистецької освіти в «Новій українській школі» (Lobova, O., Sbruiyeva, A., Boychenko, M. Formation of Schoolchildren’s Cultural Competence in the Process of Art Education in the “New Ukrainian School”). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології (Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies)*. 2020. № 3–4 (97–98). pp. 266–276. Retrieved from <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/26.pdf> (accessed: 18.10.2023).
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Міністерство освіти і науки України (New Ukrainian School. Conceptual Principles of Secondary School Reform. Ministry of Education and Science of Ukraine), 2016. Retrieved from

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
(accessed: 18.10.2023).

5. Cai, D-Y. A Concept Analysis of Cultural Competence. *International Journal of Nursing Sciences*. Vol. 3, Issue 3, September 2016. pp. 268–273. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352013216300795?via%3Dihub> (accessed 18.10.2023).

6. Cross, T., Bazron, B., Dennis, K., Isaac, M. Toward a Culturally Competent System of Care: A Monograph on Effective Services for Minority Children Who Are Severely Emotionally Disturbed. Washington, DC: Georgetown University Child Development Center, CASSP Technical Assistance Center. 1989. 90 p. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED330171.pdf> (accessed 18.10.2023).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>